

**VALSTS SABIEDRĪBA AR IEROBEŽOTU ATBILDĪBU
BĒRNU PSIHONEIROLOĢISKĀ SLIMNĪCA „AINAŽI”**

Reģ. Nr. 44103017181

Valdemāra 46, Ainaži, Limbažu novads, LV-4035

Kods 6614-00011

Telef., fakss: 64043273; e-pasts: slimnica@ainazuslimnica.lv

Ainažos

30.04.2025.

Nr. 1.6.3/161

Uz 28.12.2024.Nr. 1-12/169

Latvijas Republikas Tiesībsargam
Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010

Veselības ministrijai
pasts@vm.gov.lv

Nacionālais psihiskās veselības centrs
info@npvc.lv

Par atbildes sniegšanu uz LR Tiesībsarga ziņojumu

VSIA "Bērnu psihoneiroloģiskās slimnīca "Ainaži"" (turpmāk - Slimnīca) 2024.gada 28.decembrī ir saņēmusi un iepazinusies ar Latvijas Republikas (turpmāk - Tiesībsarga) ziņojumu par bērnu tiesību ievērošanas pārbaudi VSIA "Bērnu psihoneiroloģiskā slimnīcā "Ainaži"" (turpmāk - Ziņojums), kas tika sagatavots pēc 2024.gada 21.augustā veiktās vizītes Slimnīcā.

Informējam, ka, lai sniegtu pilnvērtīgu informāciju par minētajām rekomendācijām, sadarbojāties ar Veselības ministrijas un Nacionālā psihiskā veselības centra pārstāvjiem (turpmāk - NPVC), jo šogad plānota Slimnīcas reorganizācija, iekļaujot to NPVC struktūrā.

Turpmāk Slimnīca atbilstoši savai kompetencei sniedz informāciju par rekomendāciju ieviešanā paveikto un plānoto.

T.R.*- Tiesībsarga rekomendācija

1. (T.R.* 5) Informēt bērnus par ārstēšanu, medikamentiem, ārstēšanās ilgumu saskaņā ar Pacientu tiesību likuma 13. panta ceturtajā daļā noteikto, ka “Nepilngadīgam pacientam ir tiesības saņemt no ārstniecības personas savam vecumam un briedumam saprotamu informāciju.”

Ievērojot Pacientu tiesību likuma 13.panta ceturto daļu, kas nosaka, ka pacientam ir tiesības saņemt informāciju par savu ārstēšanās procesu viņam saprotamā veidā un ņemot vērā Slimnīcas

pacientu dažādās diagnozes un to smagumu pakāpes, ar katru bērnu tiek izmantots viņam saprotams rehabilitācijas plāns, kas atbilst viņa vecumam un izpratnes līmenim. Sastādot rehabilitācijas plānus, ārstējošais ārsts izmanto vizuālās komunikācijas metodes, tostarp infografikas, lai bērnam saprotamā veidā sniegtu informāciju par dienas plāniem un notikumu gaitu (piem. ēdināšanu, baseina, speciālistu un jūras apmeklējumiem, mūzikas nodarbībām, fiziskajiem vingrinājumiem) . Speciālisti pielāgo grafiku metodes individuāli katram pacientam, arī veicot plāna ieviešanu, ar uztveramu metodi, pacients informēts par tālāko procesu (piem., speciālisti ir sagatavojuši foto kartes, kurā redzams pacients ar speciālistu un viņam mainot speciālistu, tiek norādīts pie kura speciālists viņš dosies turpmāk).

2. (T.R.* 6) Bērnu ārstēšanā izmantot medikamentus ar mazākām blaknēm.

Medikamentozā terapija Slimnīcā tiek ievērota pēc Slimības profilakses un kontroles centra (turpmāk - SPKC) vadlīnijām un algoritmiem un izvērtējot pirmstacionēšanas terapijas vēsturi. Tāpat par pamatu tiek ņemts Veselības ministrijas īstenotais un Eiropas sociālā fonda līdzfinansētais projekts “Veselības tīklu attīstības vadlīniju un kvalitātes nodrošināšanas sistēmas izstrāde un ieviešana prioritāro veselības jomu ietvaros”, kur ir izstrādāti klīniskie algoritmi, klīniskie ceļi un kvalitātes indikatori. Stacionārā primāri tiek pielietota nemedikamentozā terapija, bet ņemot vērā nemedikamentozās terapijas trūkumu pirms stacionēšanas, nav iespējams īsā laika periodā mainīt medikamentozās terapijas ietekmi, jo nemedikamentozajai terapijai nepieciešams ilgāks laika periods, lai tā būtu pietiekami efektīva un ievērojami mazinātu vairāku medikamentu, vai vairāku medikamentu grupu lietošanas daudzumu un tā devas. Atsevišķos gadījumos medikamentozās terapijas daudzumu un gaitu izskata ārstu konsīlijs.

3. (T.R.* 7) Medikamentus bērniem izsniegt atbilstoši zāļu aprakstā noteiktajai lietošanas instrukcijai, nevis kopā ar ēdienu.

Slimnīca, ieviešot Tiesībsarga rekomendācijā noteikto, novērš medikamentu lietošanu kopā ar ēdienu. Uzsākot pacienta stacionāro plānu, katrs pacients tiek iepazīstināts ar ārstniecības plānu un par medikamentozās terapijas izmantošanu un piesaistot ārstniecības atbalsta personālu, pacientam medikamenti turpmāk netiek doti vienlaicīgi ar ēdienu. Pārskatīti iekšējā darba kārtība, lai pilnveidotu speciālistu individuālo darbu ar pacientu, t.sk. skaidrojošais darbs.

4. (T.R.* 8) Katram bērnam izstrādāt individuālu ārstēšanas plānu. Kā norādīts Eiropas Spīdzināšanas novēršanas komitejas standartos, psihiatriskajai ārstēšanai jābalstās uz individuālo pieeju, sastādot katram pacientam savu ārstēšanās plānu. Tajā jāietver plašs

rehabilitējošu un terapeitisku pasākumu klāsts, ieskaitot darba terapiju, grupas terapiju, individuālo psihoterapiju, mākslu, teātri, mūziku un sportu.¹

Slimnīca katram pacientam individuāli sagatavo rehabilitācijas plānu, ar kuru pacients tiek iepazīstināts stacionēšanas brīdī viņam saprotamā un briedumam atbilstošā valodā, kā arī ievērojot noteiktās rekomendācijas pirms stacionēšanas periodā. Sadarbībā ar speciālistiem tiek noteikts info grafikas apjoms un papildināts ar noteiktai diagnozei rekomendējamo saziņas metodi, lai pacients tiktu pilnībā informēts kādas terapijas metodes stacionārā tiks izmantotas, lai stabilizētu un uzlabotu pacienta vispārējo veselības stāvokli un novērstu vai samazinātu diagnozes saasināšanās epizodes. Slimnīcā tiek nodrošināts dažādu speciālistu pakalpojumu apjoms (audiologopēds, ergoterapeits, mūzikas terapeits, mākslas terapeits, klīniskais psihologs, fizioterapeits (baseins), ABA terapeits). Sagatavojot rehabilitācijas plānu, nemedekamentozās terapijas metodes tiek noteiktas kā prioritāras un katra pacienta kartē tiek atzīmēts dienas plāns, kādi speciālisti strādā ar pacientu, par kuru pacients tiek informēts.

5. (T.R.* 10) Pārskatīt Dienas režīmu atbilstoši bērnu vajadzībām, nevis pakārtot to Slimnīcas darba organizācijas jautājumiem. Slimnīcā no rīta jāceļas 6.30 - 7.00 un jāsež palātā, jo brokastis ir 8.30.

Slimnīca ir pārskatījusi dienas režīmu, ievērojot katram pacienta vecumam un noteiktajām diagnozēm rekomendējamo dienas režīmu un ievērojot to, ka Slimnīcā tiek nodrošināta speciālā vispārējā izglītība un dienas režīmam ir jābūt saplānotam, lai ievērotu ēdienreižu laiku, skolas mācību laiku, atpūtas laiku, nodarbības svaigā gaisā (pastaigas uz jūru), nodarbību un speciālistu apmeklēšanu un baseina apmeklējumu.

Dienas režīms Slimnīcā tiek plānots, lai veicinātu un uzlabotu pacienta vispārējo veselības stāvokli un ievērot veselīgu dienas ritmu, to pietuvinot ikdienas dzīves ritmam.

6. (T.R. 13, 14) Izstrādāt darbinieku rīcības kārtību pirms ierobežojošu līdzekļu lietošanas. Nodrošināt, lai visi darbinieki, kas strādā ar bērniem, par to ir informēti un prot pielietot. Ierobežojošus līdzekļus (fizisku ierobežošanu, izmantojot fizisku spēku pacienta kustību ierobežošanai; mehānisku ierobežošanu, pielietojot ierobežojošas saites vai siksnas; medikamentu ievadīšana pacientam pret viņa gribu; ievietošanu novērošanas palātā) izmatot tikai normatīvajos aktos noteiktajos gadījumos un kārtībā. Par katru ierobežojošu līdzekļu piemērošanas reizi nekavējoties informēt pacienta likumisko pārstāvi, informējot

¹ CPT standarti, pieejami cilvektiesibas.org.lv/site/attachments/06/02/2014/lva-standards.pdf 37.punkts, 42.lpp.

arī par tiesībām viena mēneša laikā iesniegt slimnīcas vadītājam sūdzību un vadītāja lēmuma pārsūdzēšanas kārtību.² Nepiemērot ierobežojošus līdzekļus sodīšanas nolūkā un/vai citu personu klātbūtnē.

Slimnīcā, pamatojoties uz 2024.gada 4.jūnija Ministru kabineta noteikumiem Nr. 331 "Vienotie iekšējās kārtības noteikumi pacientu ierobežošanai stacionārā psihiatriskās ārstniecības iestādē", kas izdoti saskaņā ar Ārstniecības likumu, izstrādāta rīcības kārtība pirms ierobežojošo līdzekļu izmantošanas, ar kuru tiek iepazīstināti visi darbinieki, kuri strādā ar bērniem. Ievērojot noteikto kārtību darbinieki ievēro procesuālo kārtību un informēšanas secību, lai nodrošinātu pacientu tiesību ievērošanu un informācijas nodrošināšanu pacientu pārstāvošajām personām. Papildus atzīmējam, ka Slimnīcas prioritāte ir individuāls darbs ar pacientu, lai pilnībā novērstu nepieciešamību veikt pacienta ierobežošanu un fizisku fiksāciju.

Darbiniekiem tiek regulāri atjaunotas zināšanas un sniegta informācijas par ieviestajām korekcijām ārējos un iekšējos noteikumos.

7. (T.R. 19) Ja, izvērtējot situāciju un iespējamo apdraudējumu pacienta vai citu pacientu drošībai, ārstniecības iestādes vadītājs ir noteicis aizliegumu turēt un saņemt ar sūtījumiem (pienesumiem) priekšmetus, kuri nav aizliegti,³ noteikt šos priekšmetus iekšējās kārtības noteikumos un pārējās personīgās mantas atļaut turēt palātā.

Slimnīcas iekšējie kārtības noteikumi paredz nosacījumus par pacienta tiesībām un pienākumiem, kā arī ievērojot 2024.gada 4.jūnija Ministru kabineta noteikumiem Nr. 331 "Vienotie iekšējās kārtības noteikumi pacientu ierobežošanai stacionārā psihiatriskās ārstniecības iestādē", kas izdoti saskaņā ar Ārstniecības likumu. Pacientam ir tiesības uz atsevišķu priekšmetu izmantošanu un ienešanu savā palātā, tādā apjomā un izskatā, kas neapdraud viņa veselības stāvokli. Par mobilo telefonu lietošanu pie pacienta stacionēšanas brīdī tiek prasīta saskaņota atļauja no pacienta likumiskajiem pārstāvjiem, kas dod vai nedod savu akceptu telefona izmantošanai uz noteiktu laiku un nes pilnīgu materiālo atbildību tā izmantošanas laikā, kā arī Slimnīcas personāls neuzņemas atbildību par saturu, kuru izmanto pacients lietojot mobilo ierīci.

8. (T.R. 20) Nodrošināt palātās naktsskapīšus personīgo mantu glabāšanai. Eiropas Spīdzināšanas novēršanas komitejas Standartos psihiatriskajām institūcijām ir norādīts:

² Ārstniecības likma 69.¹ panta desmitā daļa.

³ Ministru kabineta 2016. gada 12. jūlija noteikumu Nr. 453 "Noteikumi par kārtību, kādā ierobežojami pacienti, un priekšmetiem, kurus aizliegts turēt psihiatriskajā ārstniecības iestādē" 18. punkts.

“Ļoti vēlams ir aprīkot palātas ar naktsskapīšiem un drēbju skapjiem; pacientiem būtu jāļauj paturēt noteiktas personiskās mantas (fotogrāfijas, grāmatas u.t.t.). Svarīgi ir arī ierādīt katram pacientam slēdzamu skapīti, kur glabāt savas personiskās mantas; ja tāda nav, zūd pacienta drošības un autonomijas sajūta.”⁴

Uz noteikto brīdī Slimnīca regulāri atjauno un nodrošina palātu vizuālo izskatu, radot ērtāku un pievilcīgāku izvietojumu. Katra pacienta palāta tiek aprīkota, ievērojot un izvērtējot noteikto diagnozi un iespējamos apdraudējumus (pacientiem ar paškaitējuma riskiem). 2025.gada ir plānots uzsākt slimnīcas telpu renovāciju, kuru realizācija tiks veikta līdz 2026.gada augustam, kā rezultātā tiks pārveidotas palātas, ieviestas vizuālas korekcijas, iespēju robežās iegādātas mēbeles personīgo mantu glabāšanai.

9. (T.R. 21) Atļaut bērniem piezvanīt vecākiem vai citām personām bez personāla klātbūtnes un nekontrolēt sarunu saturu.

Visiem Slimnīcas pacientiem ir tiesības sazināties ar saviem vecākiem vai likumiskajiem pārstāvjiem. Pirms stacionēšanas, ar pacienta pārstāvjiem, tiek precīzi atrunāta kārtībā kad un kādā veidā ir veicama telefoniskas saziņa, pacients par to, viņam saprotamā saziņas veidā tiek informēts. Slimnīcas sociālais darbinieks nodrošina pacienta saziņas nodrošinājumu un sarunas nekontrolētu novērošanu, ja to lūdz bērns. Sociālais darbinieks ir kā atbalsta persona, lai pacients drošā veidā varētu komunicēt ar saviem vecākiem vai likumiskajiem pārstāvjiem, ievērojot pirms stacionēšanas atrunāto kārtību. Ārstniecības atbalsta persona pie nepieciešamības veic tehnisku nodrošinājumu sarunas realizācijai.

10. (T.R. 24) Nodrošināt bērniem atbilstošu uzturu gan porciju lieluma, gan kvalitātes ziņā. Turklāt, kā norādīts Eiropas Spīdzināšanas novēršanas komitejas standartos psihiatriskajām iestādēm, ēdināšanas organizēšanai jābūt pienācīgai. Ikdienā pacientiem jānodrošina iespēja ēst pie galda un lietot normālus galda piederumus. Tas viss veido neatņemamu psihosociālās rehabilitācijas programmu sastāvdaļu. Ēdiens būtu jāpasniedz arī glīti noformēts.⁵

Slimnīcas pacientiem ēdienreizes tiek nodrošinātas kopējā ēdamtelpā virtuvē. Bērniem tiek nodrošināts sabalansēts uzturs saskaņā ar Ministru kabineta Noteikumu Nr.172 “Noteikumi par uztura normām izglītības iestāžu izglītojamiem, sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas

⁴ CPT standarti, pieejams cilvektiesibas.org.lv/site/attachments/06/02/2014/lva-standards.pdf 34.punkts, 41.lpp.

⁵ CPT standarti, pieejams cilvektiesibas.org.lv/site/attachments/06/02/2014/lva-standards.pdf, 35. punkts, 42. lpp.

institūciju klientiem un ārstniecības iestāžu pacientiem kur tiek nodrošināts kvalitatīvs un, ievērojot noteikto kalkulāciju, sabalansēts uzturs atbilstoši Slimnīcas specifikācijai. Pacientiem tiek nodrošināta iespēja ēst pie galda, no atbilstošiem un drošiem traukiem un galda piederumiem, kas nerada apdraudējuma risku ne sev, ne apkārtējiem. Ēdiens ir glīti noformēts un atbilstošu porcionēts. Stacionārā pacientiem pēc ēdienreizēm ir iespēja paņemt no ēdnīcas kādu augli vai dārzeņi līdzīgi uz savu istabu lietošanai vēlāk vakarā, tādējādi uzlabojot pacienta emocionālo labsajūtu.

11. (T.R. 27) Nodrošināt, ka Slimnīcas darbinieki pie apģērba nēsā piespraudi vai uzšuvi ar vārdu un uzvārdu, lai tādējādi veicinātu pacientu, viņu likumisko pārstāvju un citu personu tiesības ziņot par personāla negodprātīgu, neētisku rīcību.

Lai nodrošinātu drošu personāla identificēšanas zīmju ieviešanu, ir uzsākta uzņēmumu apzināšana, kas izgatavos personalizētas uzšuves darba apģērbam, kas ļaus identificēt personas vārdu un ieņemamo amatu un būtu ērtas un drošas lietošanai ikdienā, strādājot nodaļās ar psihiatriskā profila pacientiem.

12. (T.R. 28) Pārstrādāt Slimnīcas iekšējās kārtības noteikumus pacientiem. Iekšējo kārtību regulēt bērniem saprotamā valodā. Atsevišķus noteikumus papildus izstrādāt piktogrammu veidā un novietot telpās, bērniem redzamās vietās.

Informācija sniegta 4. rekomendācijā

Tiesībsarga vizītē konstatētie pārkāpumi un nepilnības darba organizēšanā:

Nodrošināt patiesas informācijas par Slimnīcas veidu (specializētā vai aprūpes slimnīca) publiskošanu un darbību atbilstoši slimnīcas veidam.

Pamatojoties uz Veselības ministrijas uzsākto darbu, pie valstī esošos psihiatrisko slimnīcu reorganizāciju, plānots tās ietvaros Slimnīcu pievienot NPVC, kuras statuss ir specializētā slimnīca. Ņemot vērā NPVC statusu, attiecīgi izmaiņas paredzamas Slimnīcas statusā, kas tiks aktualizēts pie publiski pieejamās informācijas.

Nodrošināt iespēju nepilngadīgā pacienta likumiskajam pārstāvim vai citam pacienta izraudzītam pārstāvim būt pastāvīgi klāt un sniegt atbalstu pacientam ārstniecības laikā.

Rekomendācijas izpilde tiks nodrošināta pēc iepriekš minētajiem renovācijas darbiem Slimnīcā, kad tiks izveidotas telpas, kurās bērniem būs iespēja uzturēties kopā ar vecākiem, veicot

ārstniecības procesu vai terapijas nodrošinājumu īslaicīgi. Šobrīd Slimnīca nodrošina satikšanās/ viesošanās telpu, kurā vecākiem vai likumiskajiem pārstāvjiem ir iespēja pavadīt klātienes laiku, ir iespēja doties pastaigās/ vai uzturēties ārā Slimnīcas teritorijā, kā arī ir iespēja vecākiem vai likumiskajiem pārstāvjiem kopā ar bērnu doties uz baseinu vai izmantot sporta zāli (iepriekš saskaņojot).

Pārskatīt esošo ārstu – psihiatru pieejamību un nodrošināt viņu pieejamību atbilstoši bērnu vajadzībām un tam, lai vajadzības gadījumā, ārsts būtu klātesošs lēmuma pieņemšanā par ierobežojošo līdzekļu piemērošanu, ierobežošanas uzsākšanā un pārtraukšanā. Viena ārsta prombūtnes laikā, nodrošināt otra ārsta pieejamību biežāk, lai segtu prombūtnes laiku atbilstoši pacientu vajadzībām.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, 2025.gadā tiks veikta Slimnīcas reorganizācija, iekļaujot Nacionālā psihiskā veselības centra (turpmāk - NPVC) struktūrā un veidojot sadarbību ar NPVC zinātnisko institūtu plānota rezidentu iesaiste Ainažos. Jau šobrīd Slimnīcas komandai pievienojušies divi ārsti speciālisti - bērnu psihiatrs un psihiatrs. Speciālistu komanda papildināta ar uzvedības analītiķi (ABA terapeits).

Ievērot Ministru kabineta noteikumu Nr.265 “Medicīnisko dokumentu lietvedības kārtība”, 12. punktu, ka medicīniskajos ierakstos slimības attīstības gaita ierakstāma 24 stundu laikā pēc pacienta uzņemšanas stacionārā ārstniecības iestādē.

Pamatojoties uz Ministru kabineta noteikumiem Nr. 265 "Medicīnisko dokumentu lietvedības kārtība" ar visiem speciālistiem un ārstējošiem ārstiem pārrunātas dokumentācijas noformēšanas kārtība un atgādināts par standartiem un obligātajām prasībām, kuras jāievēro un nav pieļaujama daļēja dokumentācijas aizpildīšana. Katrs ārsts, kas veicu dežūru konkrētajā dienā, ievērojot minēto MK noteikumu prasības, aizpilda pacienta medicīnisko dokumentāciju.

Pārskatīt medikamentu lietošanu un to devas atbilstoši katra pacienta individuālajām vajadzībām. Nodrošināt pacientu individuālajām vajadzībām atbilstošu nemedikamentozo terapiju.

Ir pārskatīta medikamentu lietošanu un to devas atbilstoši katra pacienta individuālajām vajadzībām, ievērojot apstiprinātos klīniskos algoritmus. Nodrošināta pacientu individuālajām vajadzībām atbilstoša nemedikamentozā terapija.

Nodrošināt sadarbību ar bērna aprūpētājiem, lai veicinātu viņu izpratni un izglītošanu par pacientu vajadzībām, sociālo pakalpojumu piesaisti.

Izrakstot pacientu katram pacientam un to likumiskajiem pārstāvjiem tiek sniegtas rakstiskas rekomendācijas (izraksts) par terapijas uzturēšanu un sociālo vajadzību nodrošināšanu.

Iekārtot palātas bērniem atbilstoši un draudzīgi (piemēram, gaišās krāsās, ar rotaļlietām u.c)

2025.gadā, sadarbībā ar ES fondu projekta *"Atbalsts universitātes un reģionālo slimnīcu veselības aprūpes infrastruktūras stiprināšanai, lai nodrošinātu visaptverošu ilgtspējīgu integrētu veselības pakalpojumu, mazinātu infekciju slimību izplatību, epidemioloģisko prasību nodrošināšanā"* tiks veikta Ainažu Slimnīcas telpu rekonstrukcija. Paredzamais projekta laiks 2025.g.-2026.gada augusts.

Pacientu dienas režīmā noteikt vēlāku naktsmiera laiku un vēlāku piecelšanās laiku, piemēram, naktsmieru paredzēt no 21.30 līdz 7.30.

Rekomendācija izpildīta (Sk. 5. (T.R.* 10)

Pārskatīt Slimnīcas darbinieku, kas tieši nav saistīti ar bērnu ārstēšanu un rehabilitāciju, skaitu un slodzes, izvērtējot iespēju atsevišķus pakalpojumus saņemt kā ārpakalpojumu, tā vairāk finanšu līdzekļus ieguldot bērnu terapijai, rehabilitācijai un tādu pakalpojumu nodrošināšanai, kas uzlabo pacientu veselības stāvokli.

Rekomendācijas izpilde ir uzsākta. Pārskatītas darbinieku noslodzes un paredzamās reorganizācijas procesa rezultātā pakāpeniski tiks mainīts darbinieku saraksts, mainot noslodzes sadalījumus, pakalpojumu sniegšanas kontekstā.

Valdes locekle

Santa Vāverāne

Sagatavotāji:

Dr. S.Vāverāne

VSIA "Bērnu psihoneiroloģiskās slimnīcas "Ainaži"" valdes locekle

Dr. V.Berga

VSIA "Nacionālā psihiskā veselības centra" veselības aprūpes kvalitātes kontroles vadītāja